

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาบทบาทด้านการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 ผู้วิจัยสรุปผลและนำเสนอดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. สมมติฐานการวิจัย
3. ขอบเขตการวิจัย
4. วิธีดำเนินการวิจัย
5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
6. สรุปผลการวิจัย
7. อภิปรายผล
8. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3

สมมติฐานการวิจัย

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

2. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันแตกต่างกันทั้ง โดยรวม และรายด้าน

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 4,579 คน

กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางจำนวนประชากรและจำนวนกลุ่มตัวอย่างของเครจซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และสุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 18 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 18 คน ครูที่ปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จำนวน 188 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 149 คน รวมทั้งสิ้น 355 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง 355 ชุด ได้รับกลับคืน 355 ชุด เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 355 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามทั้งหมด จากนั้นนำไปแยกตามสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ตรวจสอบให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ข้อมูลตอนที่ 1 วิเคราะห์หาค่าความถี่ และค่าร้อยละ จำแนกตามตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียนของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลตอนที่ 2 วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยของกลุ่ม

เปรียบเทียบระดับปฏิบัติบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 ตามขนาดของโรงเรียนของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ T - Test (Two - Way ANOVA)

ข้อมูลตอนที่ 3 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยสรุปประเด็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะเครื่องมือ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสภาพภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) โดยกำหนดค่าน้ำหนักคะแนนเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามปลายเปิด(Open end) ให้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะเพิ่มเติม

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 5.07 ครูที่ปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 52.95 และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 41.98

2. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ด้านแรก คือ ด้านงานการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ด้านงานการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน และด้านงานประชาสัมพันธ์โรงเรียน

เมื่อพิจารณาตามสถานภาพ พบว่า

ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ด้านแรก คือ ด้านงานการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ด้านงานประชาสัมพันธ์โรงเรียน และด้านงานการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

ครูที่ปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ด้านแรก คือ ด้านงานการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ด้านงานการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน และด้านงานประชาสัมพันธ์โรงเรียน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับ

ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ด้านแรก คือ ด้านงานการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ด้านงานการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ด้านงานประชาสัมพันธ์โรงเรียน และมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ งานเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น

เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียน พบว่า

โรงเรียนขนาดเล็กมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ด้านแรก คือ ด้านงานการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ด้านงานการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน และด้านงานประชาสัมพันธ์โรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านงานให้บริการแก่ชุมชน และด้านงานเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น

โรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ด้านแรก คือ ด้านงานการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ด้านงานการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน และด้านงานให้บริการแก่ชุมชน

3. ผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน

3.1 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้านทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน

3.2 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านงานการเข้าร่วมกิจกรรม

ของชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านงานให้บริการแก่ชุมชน ด้านงานการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน และด้านงานประชาสัมพันธ์โรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านงานเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ไม่แตกต่างกัน

3.3 ไม่พบปฏิสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างสถานภาพและขนาดของ โรงเรียนเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งโดยรวมและรายด้าน ทุกด้าน

4. ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะแนวทาง แก้ไขปรับปรุงเกี่ยวกับการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 ได้เสนอความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปรับปรุงเกี่ยวกับการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สรุปได้ดังนี้

4.1 ด้านงานให้บริการแก่ชุมชน

ควรส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามาใช้บริการต่าง ๆ ในโรงเรียน ควรสำรวจความต้องการของชุมชนและจัดบริการให้สอดคล้องกับความต้องการนั้น ควรให้บริการอยู่บนพื้นฐานของความพร้อมและความจำเป็น ควรให้บริการด้านวิชาการให้มากขึ้น และควรให้บริการด้านข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศให้มากขึ้นเพราะในปัจจุบันทุกโรงเรียนในพื้นที่ที่มีการติดตั้งระบบอินเตอร์เน็ต

4.2 ด้านงานการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

ผู้บริหารควรเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนในทุก ๆ ด้าน ควรส่งเสริมให้บุคลากรใน โรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น ผู้บริหาร คณะครู และนักเรียนควรมีส่วนร่วมในการพัฒนา โรงเรียน และผู้บริหารต้องเป็นผู้ประสานงานที่ดีเพื่อให้โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

4.3 ด้านงานการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนตามความเหมาะสมและผู้บริหารควรเปิด โอกาสให้ชุมชนเข้ามาวางแผนในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน

4.4 ด้านงานเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น

ผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในโรงเรียนเห็นความสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และควรจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนขึ้น ทุกปี เช่น งานวันคืนสู่เหย้า งานกีฬาสัมพันธ์

4.5 ด้านงานประชาสัมพันธ์โรงเรียน

ควรจัดทำวารสารประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานหรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของ โรงเรียนเป็นรายเดือนหรือตามโอกาสอันสมควร ควรเชิญตัวแทนชุมชนเข้าร่วมประชุมฟังรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษาทุกภาคเรียน และควรส่งเสริมกิจกรรมการเยี่ยมบ้านนักเรียน

อภิปรายผล

จากการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 มี ข้อค้นพบที่น่าสนใจซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยรวม อยู่ในระดับมาก และบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยรวม ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับมาก ที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะว่าการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นงานที่สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการมาเป็นเวลานานจึงเข้าใจในภาระงานและบทบาทหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี จึงทำให้ระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก และผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของระวี เฉลดาโย (2545 : บทคัดย่อ) ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับมากในงานอาคารสถานที่ และระดับปานกลางในงาน

วิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการ การเงิน และพัสดุ และงานสัมพันธ์ชุมชน และจากผลการวิจัยที่พบว่าผู้บริหารมีบทบาทในระดับมากแสดงว่ามีปัญหาในการปฏิบัติงานน้อยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมณฑนา ธรรมรังษี (2542 : 125-127) ที่ศึกษาปัญหาการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี พบว่าปัญหาการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานีตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการให้บริการแก่ชุมชน และด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นมีปัญหาในระดับปานกลางส่วนด้านอื่นมีปัญหในระดับน้อย และผลวิจัยครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับการวิจัยของประสิทธิ์ พานดวงแก้ว (2539 : 97-99) ที่ได้ทำการวิจัยปัญหาการปฏิบัติงานด้านการสร้างร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานด้านการสร้างร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคามโดยภาพรวมและรายด้านมีปัญหาในระดับปานกลาง และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของถวิล คนฉลาด (2540 : บทคัดย่อ) และสุรพล มีหนองหว้า (2540 : บทคัดย่อ) ที่ต่างวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

2. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 ในโรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดเล็ก อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อจำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า

โรงเรียนขนาดเล็กมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน คือ ด้านงานการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ด้านงานการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน และด้านงานประชาสัมพันธ์โรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ ด้านงานให้บริการแก่ชุมชน และด้านงานเสริมสร้างความสัมพันธ์กับ ชุมชนและหน่วยงานอื่น ที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนบุคลากรน้อยแต่ภาระงานเท่ากับโรงเรียนขนาด

ใหญ่ซึ่งครูแต่ละคนต้องรับผิดชอบงานหลายด้าน ไม่มีบุคลากรที่ทำหน้าที่ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยตรง ขาดบุคลากร อีกทั้งโรงเรียนขนาดเล็กยังขาดแคลนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ที่จะเอื้ออำนวยให้ชุมชนได้ใช้บริการ ขาดงบประมาณในการจัดงานที่จะให้ชุมชนและโรงเรียนได้เกิดการประสานสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เช่น การจัดงานกีฬา การจัดงานสร้างสรรค์ อื่น ๆ ตลอดจนการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรอื่น ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต่างส่งผลให้ดำเนินงานตามแผนเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไม่เป็นไปตามเป้าหมายหรือความคาดหวังที่กำหนด จึงทำให้การดำเนินงานด้านการให้บริการแก่ชุมชนและงานเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นอยู่ในระดับปานกลาง

โรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นอันดับต้น ๆ ของภารกิจหลักของสถานศึกษาเพราะต่างตระหนักดีว่าการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จ เพราะชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งภูมิปัญญา แหล่งทรัพยากรที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จได้ และอาจจะเป็นเพราะว่าโรงเรียนขนาดใหญ่มีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณสนับสนุน ด้านบุคลากรที่รับผิดชอบงานด้านต่าง ๆ ที่ตรงกับความรู้ความสามารถ ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานของสถานศึกษาประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

3. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน ที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ทุกฝ่ายต่างตระหนักดีว่าความสำเร็จและประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียนนั้นนอกจากจะขึ้นอยู่กับความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนแล้ว การเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสมศักดิ์ สินธุระเวช (2545 : 1) ที่กล่าวว่า ในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

ของโรงเรียนจะต้องอาศัยความร่วมมือกับทุกฝ่ายในการจัดการศึกษา โรงเรียนจะต้องแสดง ภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ ในการตัดสินใจ ทั้งนี้เพราะสภาพปัจจุบันนี้การศึกษาของนักเรียนมิได้จำกัดขอบเขตอยู่แต่ ภายในห้องเรียนเท่านั้นแต่นักเรียนสามารถใช้เวลาในการเรียนรู้ได้ตลอดเวลาทั้งในโรงเรียน และสถานที่ต่างๆ ในชุมชน ดังนั้นจึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับโรงเรียนที่จะต้องมี ความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน และหาแนวทางที่จะทำให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัด การศึกษาในโรงเรียน (ภูวนาด คงแก้ว. 2539 : 1-2) ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสิทธิ์ พานดวงแก้ว (2539 : 97-99) ที่วิจัยพบว่า บุคลากรในโรงเรียนกับผู้นำชุมชนมี ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปัญหาการปฏิบัติงานด้านการสร้างร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับ ชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวม ไม่ แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรพล มีหนองหว้า (240 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาปัญหาการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม พบว่า ผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ ด้านโรงเรียนกับชุมชนมีทัศนะเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานด้านความร่วมมือระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน ไม่แตกต่างกัน

4. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 ในโรงเรียน ขนาดเล็กและขนาดใหญ่โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่ ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะว่า โรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่มีความ แตกต่างกันในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณสนับสนุน ด้านบุคลากร ด้านวัสดุ อุปกรณ์ ด้านอาคารสถานที่ ซึ่งปัจจัยในการบริหารหลักเหล่านี้ต่างส่งผลให้การดำเนินงาน แตกต่างกัน และผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของมัทธนา ธรรมรังษี (2542 : 125-127) ที่พบว่า โรงเรียนที่มีทำเลที่ตั้งโรงเรียนต่างกันมีระดับปัญหาการ ดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นเรนทร์สุนัย ชัยศิริ (2546 : 188) ที่ได้ศึกษาสภาพ และ ปัญหาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาความร่วมมือระหว่างโรงเรียน กับชุมชน ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานภายในโรงเรียน และ คณะกรรมการสถานศึกษาภายนอกโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน โดยรวมพบว่า แตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานภายในโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดใหญ่ และขนาดกลาง มีความคิดเห็นมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. ไม่พบปฏิสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างสถานภาพและขนาดของสถานศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้านซึ่งแสดงให้เห็นว่าลักษณะการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันและการปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน ไม่มีผลร่วมกันต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากตัวแปรสถานภาพและขนาดของโรงเรียนไม่ร่วมกันทำให้ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนแตกต่างกัน ถึงแม้ว่าลักษณะการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่างจะแตกต่างกันอย่างชัดเจน แต่อาจจะเนื่องด้วยแต่ละกลุ่มได้ปฏิบัติงานในลักษณะเดียวกัน ปฏิบัติงานในสภาพแวดล้อมที่คล้ายคลึงกัน ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกันจึงมีความเข้าใจในรูปแบบของงานในแนวเดียวกัน กอปรกับงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นงานที่จะต้องทำร่วมกันในลักษณะของการร่วมมือจึงจะประสบความสำเร็จดังนั้นจึงทำให้ความคิดเห็นเป็นไปในแนวทางเดียวกันส่งผลให้ความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงสำหรับตัวแปรด้านขนาดของโรงเรียนถึงแม้ว่าผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาจะมีความคิดเห็นในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่ก็ไม่เป็นการแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงเพราะยังมีงานด้านงานเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นไม่แตกต่างกัน จึงส่งผลให้ไม่มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างสถานภาพและขนาดของสถานศึกษา

เมื่อพิจารณาโดยคำนึงถึงผลกระทบของทั้งสองตัวแปรที่มีต่อระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไม่สามารถบอกได้ว่า โอกาสที่สถานภาพกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันจะมีความคิดเห็นไปในแนวเดียวกัน ซึ่งมีข้อสังเกต คือ ผู้บริหารในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่มีบทบาทในด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนมากที่สุด รองลงมาคือ การประชาสัมพันธ์โรงเรียน ส่วนครูที่ปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

มีบทบาทในด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนมากที่สุด รองลงมาคือ การให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมของโรงเรียน ส่วนคณะกรรมการสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ มีบทบาทในด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนมากที่สุด รองลงมาคือ การให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมของโรงเรียนและการให้บริการแก่ชุมชนในโรงเรียนขนาดใหญ่ และการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งจากข้อสังเกตข้างต้นทำให้ได้ข้อสรุปว่า สถานภาพและขนาดของโรงเรียนที่แตกต่างกัน ไม่มีผลร่วมกันต่อระดับความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษากับงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับสรุปผล มีหนองหว้า (2540: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม พบว่า ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพกับขนาดของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงว่าทุกฝ่ายให้ความสำคัญกับงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทั้งนี้เพราะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งเนื่องจากโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ถ้าหากชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ แล้วจะทำให้ทุกคนมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน โรงเรียนก็จะไม่แยกจากชุมชน ทุกฝ่ายสามารถดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการและเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกันได้ ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการศึกษาประสบผลสำเร็จในที่สุด ดังนั้นผู้บริหารจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับงานด้านนี้อย่างต่อเนื่องจึงจะทำให้งานพัฒนาการศึกษาประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

1.2 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุโขทัย เขต 3 ในโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านงานให้บริการแก่ชุมชน และดำเนินงานเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญโดยเพิ่มบทบาทหรือเข้าไปมีส่วนร่วมและสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนให้มากขึ้น